

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Institutionen för Tema

Det kulturella arvet – natur –och kulturmiljötolkning

Väckelserörelsen i Hålavedsområdet

The revivalist movement in Hålaveden

Susanne Dahl

C-uppsats HT 1997

Handledare: Edgar Almén

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	2
1.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	3
1.2	AVGRÄNSNING	3
1.3	KÄLLA OCH METOD	3
1.4	FORSKNINGSLÄGE	4
1.5	PRESENTATION AV HÅLAVEDEN	4
2	HISTORISK BAKGRUND	5
2.1	FRIKYRKORNAS FÖDELSE	5
2.2	SVENSKA MISSIONSKYRKANS HISTORIA	6
2.3	SVENSKA ALLIANSMISSIONENS HISTORIA	8
2.4	PINGSTRÖRELSENS HISTORIA	9
3	FRIKYRKORNA I HÅLAVEDSOMRÅDET	12
3.1	FRIKYRKORNAS FRAMVÄXT I HÅLAVEDSOMRÅDET	12
3.2	KLÖVERDALA MISSIONSHUS	13
3.2.1	<i>Verksamhet</i>	14
3.3	STAVA MISSIONSHUS	14
3.3.1	<i>Verksamhet</i>	15
3.4	BULTSBOLS MISSIONSHUS	16
3.4.1	<i>Verksamhet</i>	17
3.5	SIONFÖRSAMLINGEN	18
3.5.1	<i>Verksamhet</i>	18
3.6	SAM-KRETSEN	20
3.6.1	<i>Verksamhet</i>	20
4	AVSLUTNING	22
4.1	SAMMANFATTNING	22
5	KÄLLFÖRTECKNING	24
5.1	TRYCKTA KÄLLOR	24
5.2	OTRYCKTA KÄLLOR	24
5.3	EGNA INTERVJUER	25
5.4	BILAGEFÖRTECKNING	25

1 Inledning

”Några har kommit, flera vi väntar
ängeln med bönsvar på himlaport gläntar.

O, hjälp oss o Herre Din frälsning att bida.
Du är ju här redan och står vid vår sida.

Här ser du de unga som blomknoppar står,
Led dem till dig att de livsmening få.

Här är de alla som i arbetet stå,
De bära sitt ansvar i vardagen så grå

Du ser ock de gamla som kraften har mist,
De orkar ej mera o, hjälp dem till sist.

Hjälp oss att finna vägen till dig,
Hjälp oss att öppna hjärtat för dig.”¹

Vid mitten av 1800 talet är utvecklingsoptimisten hög. Man vill förändra och förbättra det rådande samhället, från ett agrart samhälle till ett industrisamhälle. Omvandlingen kommer att ta lång tid och kommer att beröra många människors liv på olika sätt. I tid av förändringar så behöver människan något att hålla fast vid och känna samhörighet med. Man kan se att det växer fram olika intresseorganisationer, organiserade grupper som på ett eller annat sätt ställer krav på andra grupper och intressen i samhället. Organisationerna kom att få stor anslutning och det är på frivillighetens grund, demokratiskt uppbyggd och det hela kommer att vara på ett ideellt och icke materiellt inslag som målsättning. Några av de olika organisationerna som växer fram är arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen, kvinnorrörelsen och väckelserörelsen.

¹ Gösta Luthersson, *Bultsbols 90-års historik utökad med händelser från de sista 10 åren*. Ingrid Staaf. (Bengt Fast) sid. 7

1.1 Syfte och frågeställning

Målet med denna uppsats är att kartlägga Svenska Missionskyrkans (SMF), Svenska Alliansmissionens (SAM) och pingströrelsens verksamhet och förankring i nordvästra Hålatedsområdet, närmare bestämt södra delen av Stora Åbys och Ödeshögs församlingar, samt att redogöra för deras utveckling. Studien har sin utgångspunkt i följande frågeställningar.

1. När kom missionskyrkan, alliansmissionen och pingströrelsen till södra delen av Stora Åbys- och Ödeshögs församlingar, och varifrån fick de sina influenser?
2. Vilken verksamhet har missionskyrkan, alliansmissionen och pingströrelsen haft i detta område?
3. Hur starkt medlemsantal det finns i de olika församlingarna?

1.2 Avgränsning

Undersökningen skulle ha en anknytning till Hålatedsområdet, därav mitt val av församlingar och område. Undersökningen omfattar ej hela Hålatedsområdet utan begränsas till södra delen av St Åbys och Ödeshögs socken. Mitt val av församlingar bygger på att tillräckligt material endast fanns om dessa församlingar i nämnda socknar. Vidare kommer undersökningen, på grund av bristfällig dokumentation och material, att fokusera på och 1900-talen.

1.3 Källa och metod

De källor som jag främst har använt mig av är jubileumskrifter och årsberättelser från de församlingar jag valt att undersöka. Litteraturen beskriver frikyrkor i generella drag över hela Sverige. Jag har dock hittat lokalhistoriker som behandlar ämnet, men det är inget att lägga tyngdpunkten på eftersom det är kortfattat och ytligt skrivet.

I hopp om att få tag i material som belyser ämnet, besökte jag olika arkiv i Östergötland, men på grund av att frikyrkor ej har något inlämningstvång på deras dokumentation, skrifter, berättelser och så vidare, fann jag inget i dessa arkiv som var av vikt för min uppsats. Roland Haglund, före detta rektor i Ödeshög och aktiv inom hembygdsrörelsen, har varit till stor hjälp vid insamlingen av material. Det material som jag tagit del av från honom utgörs huvudsakligen av tidningsartiklar från lokala dagstidningar vilka Roland Haglund har sammanställt. Sålunda har varken Roland Haglund eller jag forskat eller tagit reda på egentliga fakta eller primärkällor. I och med att jag kommer att hänvisa till det material som jag fått av honom vill jag understryka detta förhållande.

Via samtal med aktiva medlemmar i några av de frikyrkor som jag valt att behandla, har jag lyckats få fram olika års- eller jubileumsberättelser som behandlar församlingarna. Uppsatsen bygger huvudsakligen på dessa skrifter eftersom de är den enda tillgängliga dokumentation som behandlar uppsatsens område. Eftersom årsberättelserna är utformade på olika sätt i de olika församlingarna, har jag inte kunnat genomföra en jämförelse mellan församlingarna enbart utifrån denna dokumentation. Mitt mål är dock att komplettera dokumentationen med intervjuer och därigenom svara på frågeställningarna ovan.

I undersökningen har jag därför också intervjuat aktiva medlemmar och en pastor. Personerna har varit oerhört hjälpsamma och positivt inställda till mitt arbete. De har villigt delat med sig av den information som de besitter. Detta var både nyttigt och intressant för min del, och det har exempelvis hjälpt mig att förstå många oklarheter och fördomar från min sida gentemot frikyrkor. Man bör vara källkritisk gentemot de genomförda intervjuer, på grund av att jag kan ha blivit omedvetet eller medvetet påverkad i min tolkning av deras svar. För att minska eventuell påverkan på resultaten från intervjuerna har jag låtit intervjuobjekten läsa igenom min tolkning av deras svar innan jag använt mig av dem i denna uppsats.

1.4 Forskningsläge

Omfattande forskningsarbete finns rörande frikyrkor i allmänhet, men eftersom denna litteratur är av generell karaktär och behandlar hela Sverige så har den endast varit till hjälp för beskrivning av SMFs, SAMs och pingströrelsens historiska bakgrund. Endast en eller två årsberättelser eller liknande har funnits avseende varje församling som behandlas och följaktligen är det svårt att göra jämförelser. Uppsatsen har dock först och främst ett beskrivande syfte.

1.5 Presentation av Hålaveden (se bilaga)

Uppsatsen är koncentrerad till Hålaveden som sträcker sig över stora delar av Östergötland, och i söder gränsar till Småland, i väster Vättern och Västergötland. Men min undersökning är begränsad till södra St Åbys och Ödeshögs socknar som ligger i detta område. Namnet Hålaveden har lite olika betydelser så som "den ihåliga skogen" "skogen med hålvägar"² och "den mörka skogen", vilka alla är karakteristiska namn på hur det ser ut i området. Trakten består av omväxlande natur och det kommer att ge en särskild prägel av närhet till slättbygd och skogsbygd, till berg och till sjö.

² Svenska turistföreningen, *Östergötland*: (Stockholm 1956) sid. 196

2 Historisk bakgrund

2.1 Frikyrkornas födelse

Mitten av 1800-talet var en svår tid för folket i vårt land, det var fattigdom, missväxt och sjukdom. Ett stort problem var att alkoholkonsumtionen var väldigt hög, hembränning var mycket vanligt och det svenska folket var ett försupet folk. Det är även nu som den industriella revolutionen äger rum och en stor urbaniseringsprocess inleds. Ett nytt samhälle och en ny samhällsklass växer fram - arbetarna - och med dem så växer det fram nya tankar och idéer. Arbetarna känner sig rotlösa i det nya samhället och vet inte riktigt var de hör hemma. Landsbygdsbefolkningen som stannat kvar saknar den bygemenskap som de haft tidigare, innan urbaniseringen och de olika skiftesreformerna som ägde rum under 1800-talet. Den svenska kyrkan som är anpassad efter det gamla bondesamhället börjar att förlora kontroll över folket, det börjar att ske en sekularisering av statskyrkan.

Den svenska väckelserörelsen härstammar från 1700-talet, men det är först under 1800-talet som den får någon egentlig genomslagskraft runt om i landet. Den spred sig snabbt och vann anhängare i alla samhällsklasser, fattiga som rika. Orsakerna till att den växte fram och med en sådan kraft som den gjorde är många, det går inte att peka på en faktor utan det är ett samspel av olika orsaker.

Folkskolestadgan 1842 har spelat stor roll, det var genom denna stadga som alla barn fick rätt till undervisning och på så sätt ökade läskunnigheten. Det är nu som gemene man börjar att få tillgång till tidningar, skrifter och böcker. Folket kunde därigenom ta del av liberala tankar som ifrågasätter den officiella kyrkan och de olika förbudslagarna. De två kända samhällskritiserande författarna Viktor Rydberg och August Strindberg, har i sina böcker kritiserat den monopoliserade statskyrkan som fanns under deras levnadstid. Man kan läsa och se detta i *Röda rummet* och *Bibelns lära om Kristus*. I den sistnämnda kan man läsa hur Rydberg med stöd från bibeln kritiserar Kristi gudom.³ Vilket gjordes och folk tog till sig idéerna⁴

Konventikelplakatet upphävdes 1858. Konventikelplakatet förbjöd att vem som helst fick förkunna Guds ord och samlas till bön, läsa och tolka bibeln utanför den lutheranska kyrkan. Tidigare hade lekmannapredikanter som förkunnade Guds ord blivit förföljda, fängslade. 1860 upphävdes även dissenterlagen och därmed får vem som helst utträda ur Svenska kyrkan om man övergick till ett annat av staten erkänt samfund. Inte långt efter upphävs även nattvardstvänget.⁵

³ Erik Nyhlén, *Svenska frikyrkor*: (Halmstad 1964) sid. 100

⁴ Erik Nyhlén, *Svenska frikyrkan*: (Halmstad 1964) sid.38-39

⁵ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 59 8:e uppl.

Det svenska folket kände ett behov av någon slags av gemenskap i det nya Sverige som höll på att växa fram och det var det man fann i de snabbt framväxande folkrörelserna. Jämsides med väckelserörelsen bör nämnas att nykterhets- och arbetarrörelserna växte fram under samma tid. Nykterhetsrörelsen och väckelserörelsen var nära förankrade i varandra. Det var inte ovanligt med dubbelt medlemskap.

Läropunkter som man framför allt betonade och ifrågasatte var försoningsläran, nattvarden, och dopet. De olika frikyrkorna har på olika sätt praktiserat dessa ritualer. Folkrörelserna som växte fram kom att bli en skola för demokratin, men det skulle ta lång tid innan de blev allmänt erkända. Vad som kännetecknar frikyrkorna är att "de ideella målsättningarna dominerar där uppenbart över de materiella"⁶.

2.2 Svenska Missionskyrkans historia

I början av augusti 1878 bildades Svenska Missionsförbundet i Stockholm.⁷ Det var en grupp fria lekmanpredikanter som hade samlats i baptisternas kyrka, Betelkapellet i Stockholm. Man hade inte samlats där för att bilda ett nytt frikyrkosamfund, utan för att bilda ett nytt samarbetsorgan mellan missionsförsamlingarna och friförsamlingarna. Men efter många olika förslag och överläggningar bildades Svenska Missionsförbundet.

Missionsförbundet blev inte ett sällskap inom Svenska kyrkans ramar utan ett frikyrkligt samfund med egen nattvards- och församlingsgemenskap. Själva ordet mission har följt med i det mesta som handlar om missionsförbundet, så som missionspastor, missionsskola och så vidare. Programmet är att det finns en inre mission i hemlandet och en yttre i de främmande länderna.⁸

Erik Jakob Ekman och Paul Petter Waldenström är två viktiga personer i missionsförbundets historia, som var med från starten. Båda två hade lämnat den Svenska kyrkan för att inträda som medlemmar i missionskyrkan. Ekman kom att bli den första missionsföreståndaren, och han kom att under denna tid göra sig känd som en bra predikant, en bra bibelföreläsare och en noggrann administratör av det nya samfundet.⁹ Ekman ville när SMF bildades att det skulle vara ett regelrätt kyrkosamfund i religionsfrihetslagens mening och vara ett tydligt alternativ till den Svenska kyrkan. Men så blev det inte, utan det blev fria församlingar.

⁶ Lars-Arne Norborg, *Sveriges historia under 1800- och 1900-talet*: (Lund 1995) sid. 126

⁷ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Hässleholm 1969) sid.59 4.e uppl.

⁸ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 61 8:e uppl.

⁹ red Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 58 8.e uppl.

Paul Petter Waldenström är en person som har satt sin prägel på samfundet. Waldenström var från början emot frikyrkor: ”om någon tillräckligt länge förkunnar att Gud är fyrkantig, så kan han bilda en sekt på den saken”¹⁰ Just dessa ord lär han en gång predikat, men det betyder inte att han tyckte bättre om den Svenska kyrkan. Waldenström tyckte att kyrkan var en nödvändighet för medborgarens kristliga fostran, medan missionsförbundet var till för att levnadsgöra det evangelium som kyrkan predikade.

Missionsförbundet har inte blivit utsatt för så många tvister angående separationen som andra frikyrkor blivit, även om förbundet har några element som skiljer sig från statskyrkan. Detta har Missionsförbundet Waldenström att tacka för som har ägt en stark och enastående auktoritet och ett nästan obegränsat förtroende. Han hade en väldigt stark ståndpunkt till försoningsläran, där hans ståndpunkt var att ”Guds kärlek och inte hans vrede. Syndaskulden som blev förlåten kan liknas vid en penningskuld som blir efterskänkt. När Kristus offrade sig själv var det inte för att betala människors syndaskuld. Han ville åstadkomma skuldens efterskänkande, så att de människor som med levande tro omfattar Kristus kan med renande sinne ägna sig åt att dyrka sin Gud.”¹¹

Waldenströms försoningslära var väldigt radikal på den tiden och den blev omdiskuterad. Nuförtiden har den påverkat den officiella teologin och för många blivit en självklarhet. I andra frågor och ståndpunkter intog han samma ställning som de ortodoxa lutheranerna, Waldenström var kritiskt inställd till den liberala teologin som vid sekelskiftet var vid modet. Många har liknat honom med Luther och det att han både kunde prata med bönder på bönders vis och med lärda män på latin, gjorde honom omtyckt.

Missionsförbundets församlingssyn är att ett växelspel skall råda mellan lokalförsamlingarna och samfundsledningen, den sistnämnda skall fungera som ett slags rådgivande organ utan inflytande. Detta medför att församlingarna är självstyrande. Medlem blir man genom att man bekänner Jesus Kristus, sedan får man välja om man vill bli döpt eller inte. SMF praktiserar både barndop och troendedop, och det förekommer även omdop av redan döpta medlemmar. Men man behöver inte döpas för att bli medlem utan det räcker med en personlig bekännelse till Kristus. Var och en får bestämma själv hur vida man vill bli döpt eller inte.¹²

¹⁰ Erik Nyhlén, *svensk frikyrka*: (Halmstad 1964) sid. 102

¹¹ Erik Nyhlén, *svensk frikyrka*: (Halmstad 1964) sid. 100

¹² red. Stephan Borgehammar, *Kyrkans liv*: (Lund 1993) sid. 76 2:e uppl.

Nattvarden utförs på olika sätt inom SMF, dels genom den traditionella sättet inom förbundet att församlingsmedlemmarna sitter kvar i sina bänkar med sina egna kalkar och tar nattvarden, eller så går församlingen fram till ett centralt nattvardsbord och där tar nattvarden tillsammans ur en gemensam kalk. SMF anordnar även serierna, det vill säga gudstjänster ofta på kvällstid. Detta sker ofta som tältmöten några veckor under sommaren. Tältmötena är främst till för de icke frälsta, där man försöker att få dem till frälsning och visa dem gemenskapen i den kristna församlingen. Nu för tiden har församlingarna svårigheter att locka icke kristna till dessa tältmöten. Nu inriktar man sig mer på barn- och ungdomsaktiviteter. Där man bedriver ungdoms och juniorverksamhet¹³ I dag är Svenska Missionsförbundet en del av den svenska kulturen och har blivit accepterad av nästan alla som en samfund.

2.3 Svenska Alliansmissionens historia

1853 bildades Jönköping Traktatsällskapet som skulle "genom gudfruktiga och begåvade lekmän samt genom tryckande och spridande av den heliga Skrift och goda kristliga ströskrifter verka för evangeliets utbredande inom vårt fädernesland"¹⁴ Detta var en väckelserörelse inom Svenska kyrkan. 1860 slogs det samman med Jönköpings Missionsförening. Uppgiften var den samma men man skulle nu också understödja en yttre och en inre mission. 1907 slogs de ungdomsförsamlingar som fanns samman till Jönköpings Kristliga Ungdomsförbund, och deras ändamål var att bedriva ungdom och soldatmission samt arbeta på SAM missionsfält. 1900 bildades Skandinaviska Alliansmissionen i Sverige i anledning av att Jönköpings Missionsförening årskonferens ej velat ansvara för en yttre mission i Kina. 1913 ändrade den namn till Svenska Alliansmissionen.

Svenska Alliansmissionen har successivt vuxit fram och till skillnad från de andra rörelserna har det inte skett genom splittring utan genom sammanslagning av olika missionsorganisationer. 1919 sammanslogs dessa tre olika missionsorganisationer samman under detta namn, Jönköpings Missionsförening, Jönköpingskretsens Kristliga Ungdomsförbund och Svenska Alliansmissionen skulle nu alla tillhöra samma förening. De olika organisationerna hade vuxit fram ifrån samma "rot" och samma personer var i ledningen, och de hade i stort sett samma medlemmar. Det var således ganska naturligt att de skulle slås samman till en organisation.¹⁵

¹³ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 61-62 8:e uppl.

¹⁴ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 51 8:e uppl.

¹⁵ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 52 8:e uppl.

Vid denna tidpunkt var det ännu inte fastlagt huruvida det skulle vara ett frikyrkosamfund eller enbart en missionsorganisation. SAM som ett samfund har en blandning av både lutherska och reformerta drag och rörelsens syn i teologiska frågor är ofta konservativ bibelsyn.¹⁶ Rörelsen är från början regionalt begränsad till framför allt Småland.¹⁷ I dag förekommer det även en stor anslutning med det gamla Skaraborgs län och Sjuhäradsbygden och andra delar av Sverige.

För att bli medlem i SAM krävs, som i alla frireligiösa rörelser att man har en tro och att man blivit frälst. Dessutom vill de att man är eller blir döpt. Det förekommer så väl barn- som vuxendop. Det bedrivs en omfattande ungdomsverksamhet, ungdoms- och juniorförsamlingar och scoutverksamhet. Samfundet bedriver en inre församling och en yttre mission, där den inres arbetsområde inriktar sig på inrikesangelägenheter och den yttres arbetsområdet är utrikesangelägenheter. I den förstnämnda handlar det om att undervisa och utbilda pastorer och missionärer, som skall sprida budskapet vidare. Detta gör de även med hjälp av sin tidning Tro som bygger på traktatsällskapets idéer.

I den yttre missionen har SAM missionärer och utlandsarbetare i länder som Egypten, Ecuador, Italien, Papua Nya Guinea, Pakistan, Nepal, Thailand, Tchad, Zimbabwe med mera. Där bedriver de inte bara evangeliskt arbete utan även sjukvård, skolverksamhet och en rad andra sociala insatser.¹⁸

2.4 Pingströrelsens historia

Pingströrelsen i Sverige började att växa fram i början av 1900-talet och dess rötter finner vi ibland annat från Amerika i deras Helgelse rörelse, som växte fram som en protest mot stelstående religiösa former, institutionalism och sekularisering.¹⁹ Stor roll i rörelsens genombrott i Sverige spelade immigranternas personliga kontakt med Sverige, återvändande immigranter och väckelse litteraturen som spreds under denna tid. I början så kallades pingstväckelsen ”den nya rörelsen” Sitt nuvarande namn fick de av belackare men blev sedermera accepterat av medlemmarna²⁰.

¹⁶ red. Stephan Borgehammar, *Kyrkans liv*: (Lund 1993) sid. 75 2:e uppl.

¹⁷ Stig Lindholm, *Kyrkor och nyandliga rörelse*: (Arlöv 1983) sid. 173 3:e uppl.

¹⁸ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 53 8:e uppl.

¹⁹ Arthur Sundstedt, *Pingstväckelsen- dess uppkomst och första utvecklingskede*: (Stockholm 1969) sid. 13 3:e uppl.

²⁰ Erik Nyhlén, *svensk frikyrka*: (Halmstad 1964) sid. 179

T.B Barratt var en norsk pastor som kom att spela en avgörande roll i pingströrelsens spridning i hela Norden, bland annat genom sina predikoresor och sin väckselitteratur. Barratt hade blivit väckt under en resa till Amerika vilket han beskriver på detta sätt "Jag blev fylld med sådant ljus och sådan kraft, och jag började högljutt ropa på ett för mig främmande språk. Det underbarast ögonblicket var dock, då jag brast ut i en sång och därmed använde de skönaste och renast ord som jag någonsin har hört."²¹

Dagens Nyheters Kristianiakorrespondent skrev följande om de väckelsemöten Barratt kom att hålla i Norge : "Där predikas, sjunges, vittnas, bedes. Folk går oupphörligt in och ut. Där ligger på bänkarna män och kvinnor försjunkna i bön. Andra stöna: Herre Gud, fräls oss, fräls oss! En man ropa: Oh, jag är så glad. Snart skall jag möta Jesus i skyn" "Ny väckelse över Kristiania, hysteri, överspändhet och tungotal." ²²

Den nya väckelsevågen fick väldigt stor publicitet vilket väckte stor nyfikenhet och uppmärksamhet, detta var något som många hade väntat på under en lång tid både redan frälsta och ofrälsta.

Lewi Pethrus var en av de många som efter ett av Barratts väckelsemöten kom att åka hem till Sverige till sin församling i Lidköping uppfylld med den helige anden, och kom sedan att avge en vittnesbörd om sin nya upplevelse. Detta gav upphov till att allt fler vågade och allt fler blev uppfyllda med den heliga anden och började tala i tungor. Pethrus blev den ledande inom den Svenska pingströrelsen och grundaren till Filadelfiaförsamlingen 1910 i Stockholm. Detta efter det att man på flera håll förbjöd pingstvännen att hålla möten och gjorde allt för att förhindra utbredning. Församlingen var som en slags fristad för anhängare. Sedan kommer den bli utesluten ur det Svenska baptistförbundet 1913, och den kom att bli upphovet till en från samfundet separat rörelse med självständiga församlingar.²³ Men så självständiga är de nog inte, för Filadelfia i Stockholm kom att bli kärnan i rörelsen med en mycket god ekonomi, egen tidning, sångbok, bokförlag, tryckeri, bibelskola, mission med mycket mera. Församlingen och ledarna där kom att få en obestridd auktoritet och kom att noga bevaka den sanna läran runt om i församlingarna. Pingströrelsen kommer att bedriva lärotukt som är en av de strängast bland frikyrkorna.²⁴

²¹ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 92 8:e uppl.

²² Erik Nyhlén, *svensk frikyrka*: (Halmstad 1964) sid.177- 178

²³ red Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 92-93 8:e uppl.

²⁴ Erik Nyhlén, *svensk frikyrka*: (Halmstad 1964) sid. 187

Anledningen till att de blev uteslutna var att de mera konservativa baptisterna fann det som pingstvännerna stod för tvivelaktigt, såsom andedop, tungomålstalande, helbrägdagörelse²⁵ och en nattvardstvist om vilka som får delta eller inte. De konservativa menar att endast medlemmar skall få delta, men Lewi menade att så länge man är troende och döpt så spelar det ingen roll om man är medlem eller ej. Pingstvännerna anser att de är förmer än andra frikyrkor eftersom de andra endast stannar halvvägs när de endast förkunnar frälsning, dop och församlingsgemenskap, medan Pingströrelsen förkunnar ett mycket uttrycksfullt evangelium, frälsning, helgelse, församlingsgemenskap, dop, andedop, helbrägdagörelse och Kristi snara återkomst. Anden är en viktig del i Pingstvännernas helhet.” Det är anden som manar till frälsning, ger ljus över skriften och talar i den frälsta människans inre om hur hon skall handla”.²⁶

Pingströrelsen bedriver en yttre mission framför allt i Centralafrika och Brasilien, och till dess hjälp har de fyra olika stödorgan: Pingstmissionens U-landshjälp (PMU), IBRA Radio, TV-Inter och Pingstmissionens Internationella Litteraturcentrum. PMUs främsta uppgift är att få skolor, sjukvård, och flyktinghjälp att fungera på de platser missionärerna befinner sig. De får bidrag från det statliga verket SIDA att distribuera. IBRA Radio och TV-Inter är en viktig del i Pingströrelsens missionsarbete och till en stor hjälp att föra det evangelistiska budskapet vidare. IBRA sänder över 80- tal olika radiostationer i hundra länder på ett 50- tal språk.

Merparten av Pingströrelsen möten består av sång och musik och många av de olika församlingarna har oftast egna orkestrar, vid sidan av predikan och vittnesbörd av medlemmar. Man har väckelsemöten, bönesamlingar bibelstudier där de vill att folk skall bli frälsta och att troslivet fördjupas. Pingstvännerna vill nå ut och förkunna Gudsord till så många som möjligt, så därför sker detta ej bara inomhus utan de går ut på gator och arbetsplatser i hopp om att nå ut till gemene man. Pingströrelsen är en väldigt rik rörelse och har blivit det genom frivilligt insamlade pengar och bidrag, vilket de spendera mycket på inre och yttre mission. Pingströrelsen är i dag en av de ledande frikyrkorörelserna i Sverige.²⁷

²⁵ Behandling av sjuka med religösa metoder, icke medicinskt såsom hand påläggning *Norstedts Svenska ordbok*: (Språkdata 1990) sid. 372

²⁶ Erik Nyhlén, *svenska frikyrkan*: (Halmstad 1964) sid. 188

²⁷ red. Allan Hofgren, *Svenska trossamfund*: (Uppsala 1990) sid. 96-100

3 Frikyrkorna i Hålaveden

3.1 Frikyrkorna framväxt i Hålaveden

Hålaveden under 1800-talet var som i övriga delar av landet, och fattigdom, missväxt, sjukdom och vidskepelse hörde till vardagen. Även här var dryckenskapen mycket hög, det var inte ovanligt att folk fick sin dagslön utbetald i brännvin. Men det var en tröst i den bistra och gråa vardagen, där det annars mest handlade om att kämpa för att få mat på bordet. När väckelsevågen gled fram genom det svenska landskapet och predikade om ett nytt levnadssätt och levnadssyn, är det inte konstigt att många blev frälsta.

Missionskyrkan i Hålaveden har fått sina influenser ifrån Jönköping, genom utsända kolportörerna²⁸ som predikade guds ord. Predikanterna var utsända från Jönköpings traktatsällskap och Jönköpings missionsförsamling. Det är dessa två som sedan bildade SAM tillsammans med Jönköpings Kristliga Ungdomsförbund. De olika väckelsevågorna kom ifrån olika håll. En kom via Linderås och Adelöv in över gränsen till St Åby socken, en annan längst Vätterns strand in över Östergötlandsgränsen till Stavaområdet, och en tredje våg kom norrifrån till Böteryd in i St Åby.²⁹

Sionförsamlingen i Hålavedsområdet härstammar från St Åby Baptistförsamling som kom till trakten redan under 1890-talet. Även denna har fått sina influenser från Jönköping. Sion kom att bryta från Baptistförsamlingen under 1900-talet för att då bilda St Åby Fria Församling, för att sedan bilda Sionförsamlingen.³⁰

De olika sammankomsterna hölls i början i bondstugorna, torpen, logarna och ute i den fria naturen. De hölls lite varstans, där det gav tillfälle. Under denna tid var det inte svårt att få folk att komma till väckelsemötena som hölls och lyssna på vad som predikades. Avståndet, väder eller vind spelade ingen roll. Folkmassor strömmade till de olika mötena även om de blev de tvungna att gå flera mil. Vid de olika mötena så sjöng man, läste Guds ord, vilket utlyste till många olika känslor som skratt och gråt. Detta var något ovanligt mot vad man var van vid i statskyrkan. Flera människor kom till tron just under dessa möten och förde ordet vidare genom vittnesbörd om hur de blivit frälsta och vad de hört och sett i sin egen hembygd.³¹

²⁸ Kringresande predikant, som både kan predika och sälja religiös litteratur *Norstedts Svenska ordbok:* (Språkdata 1990) sid. 493

²⁹ Gösta Lutheresson *När väckelsen kom till byn...:* (Ödeshögbibliotek) accnr sid. 1

³⁰ Sigurd Ax, *70-årsberättelsen Sionförsamlingen Boet 1924-1994* (Boet1994) sid. 1

³¹ Roland Haglund, *Hans pärm*

Men det var inte utan problem som väckelsen fortsatte och spred sig i Hålaveden. Konventikelplakatet var fortfarande i full kraft och predikanter förföljdes, möten bröts upp och folk blev inkallade inför kyrkorådet för brott mot plakatet. En husbonde lär ha förbjudit sitt tjänstefolk att delta vid de olika mötena och hotat med prygel.³² Men väckelsen fortsatte att spridas och väckte folk runt om i trakten. Behovet växte nu att få de olika mötena under organiserade former och mer regelbundet. Man började nu att samla in pengar till mission till de som predikade, till evangelieverk och församlingshus. Alla som var intresserade var välkomna med bidrag vare sig de var troende eller ej.³³ De första missionshusen kom att byggas i Stava, Klöverdala och i Ödeshög dit folk kom vandra långa vägar för att höra predikan³⁴ och i Boet byggde pingströrelsen Sionförsamlingen.³⁵

På 1940-talet kom det en predikant från Svenska Alliansmissionen från Jönköpings trakten till Hålaveden och predikade i området och då gled många frikyrkor över till SAM. Till en början var det inte till ovanligheterna att man hade dubbel anslutning till både SMF och SAM innan man beslutade vilken församling man ville gå med i. Från början var det sex församlingar från Hålaveden med i SAM-kretsen men nu är det bara Klöverdala, Stava-, Bultsbols-, Tjurtorpsmissionsförsamling och pingströrelsen Sion i Boet.³⁶

3.2 Klöverdala missionshus

1864 stod St Åbys missionsförsamling (se bilaga) klar och detta var det första missionshuset vilket sedan kommer att byta namn till Klöverdala missionshus 1924. Virket till församlingslokalen blev skänkt. En man vid namn Petter Carlsson hade lovat att skänka allt vindfälle i sin skog. Vintern mellan åren 1863-64 var en mycket stormig vinter, så byggandet blev väl tillgodosett med virke. Även tomten kom man att få i gåva. Missionshuset kom att börjas att användas före det helt och hållet stod klart och det finns berättelser om hur man satt på golvbjälkarna och lyssnade på predikan.

Från början kom församlingen att spänna över hela St Åbys socken och delar av Ödeshögs-, Adelövs- och Linderås socknar. Men med tiden så blev det för trångt och det började att byggas andra församlingar i de omtalade områdena, Klöverdala ger penningbidrag till de olika missionsbyggena. Men det är fortfarande en del som är aktiva medlemmar till Klöverdala församling, på grund av dess förkärlek till just till den.

³² Lennart Engström, *Ödeshögs missionsförsamling 100 år*: (Ödeshögsbibliotek) sid. 4

³³ Lennart Engström, *Ödeshögs missionsförsamling 100 år*: (Ödeshögsbibliotek) sid. 5

³⁴ Jubileumsskrift, *Bultsbols missionsförsamling 80 år* (Harry Pharmansson) sid. 1

³⁵ Sigurd Ax, *70-årsberättelse Sionförsamlingen Boet 1924-1994* (Boet 1994) sid. 1

³⁶ Intervju med Harry Pharmansson Ödeshög 1997

Klöverdala var från början en biträdesförening till Jönköpings Missionsförsamling, det går även att se att det ges bidrag till Östergötlands Ansgarieförening (ÖAF) och Svenska Missionsförbundet (SMF). Inte förrän 1912 beslutas det att man skall ansluta sig till Missionssällskapet, och det är i och med detta beslut som det byts namn på församlingen till Klöverdala missionsförsamling.³⁷

3.2.1 Verksamhet

Söndagsskola är en verksamhet som har pågått under en lång tid i Klöverdala, verksamheten går tillbaka i tiden ända till 1870. Från början var det på privat initiativ men senare kom det att bli en del av församlingens verksamhet. Runt 1900-talet var det många medlemmar och 1907 så kom man att bilda en ungdomsförening, men den kom sedan att läggas på is under en tid på grund av brist på medlemmar, för att sedan uppstå igen 1970 och då kom den att omfatta hela SAM- kretsens ungdomsförbund. Juniorsföreningen bildades 1924 och lever fortfarande kvar. UV-Scouternas verksamhet har aldrig funnits i Klöverdala, men i början av 70 -talet så började ungdomar i de aktuella åldrarna att gå med i Stava/Bultsbo.³⁸ Klöverdala missionsförsamling har haft som allra mest 172 medlemmar och detta var 1892.³⁹

Syfsöreningen har länge haft stor betydelse för Klöverdala. Redan 1870 kan man se att det har bedrivits aktion på dess alster, och denna kom att inbringa 190:49 kronor till församlingen vilket vid den tidens mått är mycket pengar. Avkastningen från auktionerna var den största inkomstkällan under den första tiden och in på början av 1900- talet. Från början var detta den enda inkomstkällan. Att ta upp kollekt hörde till ovanligheterna.⁴⁰

3.3 Stava missionshus

Stava missionshus (se bilagan) byggdes efter ett beslut som tagits av församlingsmedlemmarna, som nu tyckte att behovet av en samlingsplats nu var märkbar. Tomten som församlingshuset kom att byggas på fick de tillskänkt sig och ortens befolkning hjälpte till med dagsverk, timmer och pengar. Missionshuset kom att stå färdigt 1866 och under de första åren var interiören mycket enkel. Någon eldstad fanns ej och antagligen ingen orgel.

³⁷ Gösta Luthersson, *När väckelsen kom till byn...*: (Ödeshögsbibliotek) accnr 22 sid. 1-4

³⁸ Gösta Luthersson, *När väckelsen kom till byn...*: (Ödeshögsbibliotek) accnr 22 sid. 7-9

³⁹ Roland Haglunds pärm.

⁴⁰ Gösta Luthersson, *När väckelsen kom till byn...*: (Ödeshögsbibliotek) accnr 22 sid. 7-9

Mellan åren 1916-1920 var missionshuset så förfallet att man återigen började att hålla stugmöten. Då väcktes åter frågan om ett missionshus. Efter stor tvekan så bestämdes det att man skulle bygga en ny samlingsplats. Anledningen till att man hade tvekat var kostnadsfrågan. Det behövdes egentligen mer pengar än vad församlingen hade råd med. Tomten man köpte låg ungefär 300 meter söder om det gamla missionshuset, och priset var 300 kronor. Även denna gång så var det mycket frivillig arbetskraft bakom uppbyggandet. Timret tog man ifrån det gamla samlingslokalen, men det mesta fick man skänkt till sig. Det nya missionshuset kom att stå färdigt den 27 november 1921, och den totala kostnaden kom att bli 25 000 kronor.

Man hade ingen anställd pastor i början utan det var kringresande predikanter och evangelister som man bjöd in och lät predika för församlingen. Helgelseförbundet hade en stor evangelistkår och ställde gärna upp med kolportörer som förkunnade Guds ord för Stava Missionsförsamling. 1927 så anslöt sig församlingen till Svenska Alliansmissionen, vilket den tillhör än i dag. Men nu är det SAM- kretsen och i den ingår 4 stycken missionsförsamlingar och en pingstförsamling.⁴¹

3.3.1 Verksamhet

Tidigt engagerade sig Stava församling i att sända evangelister till andra människor, detta genom Helgelseförbundet. Men 1963 så gick de samman med församlingarna i SAM- kretsen och Uppgränna missionsförsamling med en egen missionär. Nu hade de ansvaret för det ekonomiska underhållet och att stödja missionären i förbön. Syföreningen är en av de verksamheter som har betytt mest för den yttre missionen. Genom missionsauktioner auktionera det ut som syförsamlingarna tillverkat och på detta får man in pengar.

Det har förekommit olika former av mötesverksamhet. I början av 1900- talet anordnades evangelistmöten, och i mitten av 1940 började man med tältmöten. Detta ledde till att en ny väckelse kom i gång och flera dop skulle äga rum. Det fick ske vid Sjöberga, för Vättern var oftast för kall. Men nu så förstod man att det behövdes en dopförrättning inom hus. Sedan 1947 så har det funnits en dopgrav i Stava, och där många blivit döpta⁴²

⁴¹ Årsberättelse, *Stava missionshus 120 år*: (Bengt Fast) sid. 1-2

⁴² Årsberättelse, *Stava missionshus 120 år*: (Bengt Fast) sid.3

Stava missionsförsamling började tidigt med Söndagsskola, och ungdomsverksamheten bildades 1917. Man kan läsa i stadgarna för församlingen att ungdomsverksamhetens ändamål är "att till Gudaktig gemenskap och enig samverkan förena den troende ungdomen i Stava med omnejd för att understödja Stava Missionsförsamling i dess verksamhet, särskilt för de ungas förande till Herren och bevarande i hans gemenskap."

⁴³Ungdomsföreningen ombildades och bildade tillsammans med ungdomsföreningarna i SAM- kretsen. SAM- kretsens ungdom. Junior förening bildades 1935 fast i dag kallas den tonår, och även den bedrivs gemensamt i kretsen, 1961 bildades UV, unga viljor, som är en scoutverksamhet som bedrivs gemensamt med Bultsbol och Klöverdala

3.4 Bultsbol missionhus

De väkta i Bultsbol (se bilaga) började med att bygga ett bönhus, och när det stod klart 1883 väcktes intresset för att bygga ett missionshus. Våren 1883 började bygget, tomten fick man som gåva av J. Andersson Bankaby från trakten. Några personer utsågs att organisera bygget och det genomfördes med hjälp av ortens befolkning som hjälpte till både fysiskt och genom att skänka material. Redan på sommaren samlades man till det första mötet, och då var bara väggar och tak klara. Tegeltaket lades 1895. Uthuset byggdes 1900 och målning utfördes 1902, varefter missionshuset slutligen var helt klart.⁴⁴

Missionshuset har därefter reparerats vid ett flertal tillfällen. 1958 gjordes en omfattande ombyggnad, vilket kom att förändra interiören. Detta var lagom till att man skulle fira 75 års jubileum. Inför 90 års jubileet 1972 renoverades kök och studierum, och man ordnade med toaletter och andra sanitära angelägenheter. Men ordnade även så att vinden blev bruklig, och den kom nu att kunna användas till söndagsskola och UV-kåren. Bultsbols missionsförsamling kunde genomföra detta genom generösa donationer. Även till 100 års jubileet gjordes en mindre renovering, då farstun målades om.⁴⁵

⁴³ Årsberättelse, *Stava missionshus 120 å* : (Bengt Fast) sid. 4

⁴⁴ Jubileumsskrift, *Bultsbols missionsförsamling 80 år*: (Harry Pharmansson) sid. 1

⁴⁵ Gösta Luthersson, *Bultsbols 90-årshistorik utökad med händelser från de sista 10 åren*. Ingrid Staaf: (Bengt Fast) sid. 5-6

3.4.1 Verksamhet

Söndagsskola var något som bedrevs väldigt tidigt redan innan missionshuset var byggt, söndagsskolan hölls först i hemmen hos folk. Ungdomsföreningen bildades 1916 och efter att ha verkat i några år kom den att gå med i SAM-kretsen 1972. Juniorverksamheten började i Bultsbol 1920. I fyra år kom man att ha sin egna verksamhet för att 1924 gå samman med Haddåsen och Stava för att bilda juniorsföreningen Treklöver. Treklöversverksamheten lades ner efter ett par år och gick samman med UV-kåren. UV-kåren samarbetade redan från början med Stava och möten hölls varannan gång på vardera ställe. När Klöverdala kom med blev det varvat med det missionshuset också. På mötena kunde det vara filmkvällar, lägerekö, hemlig gäst, lägerinformation med mera. Genom denna omfattande barn- och ungdomsverksamhet har många av Bultsbols invånare på ett eller annat sätt blivit involverade eller berörda av missionsverksamheten.

Förr var mötena i första hand söndagsgudtjänster och veckokvällsmöten. Till veckokvällsmöten kallades olika evangelister och mötena bestod av olika sorters bibelstudier, bibelbön och bibelsamlingar. Det var inga problem att fylla lokalen med folk på de olika mötena som hölls. I dag är det svårare att få folk att komma på grund av att det finns ett större utbud på olika sorters nöjen.⁴⁶

Syföreningen fanns inom arbetsföreningen och det finns dokumentation om detta från 1877. Verksamheten har fortgått från generation till generation och alstren har tillbringat pengar till församlingskassan som använts till mission.⁴⁷ På den tiden var nästan alla bygdens kvinnor med i syföreningen, och det som tillverkades såldes sedan på missionsförsäljningarna som varje församling hade, och även idag har, en till två gånger per år. Förr gick pengarna man fick in till mission mestadels till Israel. Nu går pengarna till missionsunderhåll och pastorslön. Missionsförsäljning hålls två gånger per år, och vid det senaste tillfället fick föreningen in 26.300 kronor och vid de två senaste tillfällena tillsammans 50.000 kronor.⁴⁸

Medlemsantalet har nästan varit konstant under hela tiden - runt 50-60 stycken. Det var möjligen fler under början av seklet. Åldersfördelningen på medlemmarna spänner över alla gränser, från runt 13 år och uppåt. Det gör att det är en bra åldersfördelning på medlemmarna i församlingen.⁴⁹

⁴⁶ Intervju med Harry Pharmansson 1997

⁴⁷ Gösta Luterson, *Bultsbols 90- årshistorik utökad med händelser från de sista 10 åren*. Ingrid Staaf: (Bengt Fast) sid 6

⁴⁸ Intervju med Harry Pharmansson i Ödeshög 1997

⁴⁹ Intervju med Harry Pharmansson i Ödeshög 1997

3.5 Sionförsamlingen

Sionförsamlingen (se bilaga) i Boet härstammar från St Åby Baptistförsamling, som har sina rötter tillbaka till 1800-talet. 1895 byggde Baptistförsamlingen sitt kapell. Den 30 december 1923 beslöt sig församlingen att utträda ur baptistförsamlingen och 1924 hölls det första egna mötet. St Åbys fria församling, som det från början kom att heta, räknar sin födelse detta år. Efter några år började man fundera på ett nytt namn och av protokoll från årsmöte den 2 januari 1927 framgår att ”Br. Lingsard framlade ett förslag att församlingen borde antaga ett namn. Sion o Filadelfia blev på förslag och namnet Sion blev antaget med 22 röster mot 18.”⁵⁰ Församlingens medlemmarna var vid denna tidpunkt 65 stycken och de kom alla ursprungligen från Baptistförsamlingen. Verksamheten kom att äga rum i de gamla lokalerna.⁵¹

Pingströrelsen är en minoritet i Hålavedsområdet. Missionsförsamlingen har fått större genomslagskraft i området. Sionförsamlingen i Boet var den första och största pingströrelsen i området ända tills en församling bildades i Ödeshög. Då bara Sionförsamlingen i Boet fanns så fanns det utposter i t.ex. Stora Åby och i Pelarbo. Dessa utposter var till för att folk skulle kunna samlas under mindre möten, men under söndagar och andra viktiga möten samlades man i Boet. Folk kom cyklande eller gående och det var stora avstånd - upp till ett par mil - men under denna tid var inte avståndet något problem. På den tiden följde de inte vägarna utan de gick tvärs över landskapet om så krävdes och man kände till skogen väldigt väl.⁵² Sionförsamlingen i Boet har varit den mest expansiva församlingen och för 70 år sedan kom mängder av folk till tron tack vare dem.⁵³

3.5.1 Verksamhet

Från början bedrev Sion sin egna söndagsskola och kom att göra det i nästan 60 år innan man övergick till att bedriva den tillsammans med Klöverdala missionsförsamling. För övrigt bedrivs ett tätt samarbete med SAM-kretsen i den mesta delen av verksamheten, däribland ungdomsverksamhet och tältmöten. Tältmöten och dess verksamhet sker mestadels på sommartid och förr i tiden kunde Sionförsamlingen ha upp till 13 tältmötesveckor på en sommar. Men denna form av verksamhet bedrivs mindre och mindre nu för tiden på grund av att det blivit allt svårare att locka folk till denna form av väckelsemöten.

⁵⁰ Sigurd Ax, *70-årsberättelse Sionförsamlingen Boet 1924- 1994*, (Boet 1994) sid. 2

⁵¹ Roland Haglunds pärm

⁵² Intervju med Sigurd Ax i Ödeshög 1997

⁵³ Intervju med Bengt Fast i Stava 1997

Förr var det väckelsemöten på söndagskvällar och då kom det många icke troende som var nyfikna. Väckelsemötena bestod av mycket sång, musik, predikan och vittnespredikan. Detta var en samlingsplats med mycket nöje, sång musik och socialt umgänge. Detta lockade många människor i olika åldrar. Man fick själv välja om man ville bli frälst eller inte. Dopet är inträdet till pingströrelsen, där man vuxendöps. Pingstvännerna vill inte att barn döps när de är små, utan barnen skall själva få välja om de vill bli döpta eller inte och då skall man vara säker på sin tro. Väckelsemötena blev en mötesplats för ungdomar. De kom för att träffas och lyssna på predikan. Sedan stannade de för att prata och för att umgås. När de sedan cyklade hem gjorde man det tillsammans och varje gång någon svängde av så stannade man och pratade.

Det var många flera möten förr än i dag. Det var söndagsmöte i Sionförsamlingen i Boet, tisdagsmöte i Gräsberg och torsdagsmöte i Pelarbo. Pastorn/predikanten åkte mellan dessa lokaler och folk åkte runt och besökte de olika mötena. Utöver detta hölls tältmöten 13 veckor under sommaren, då man stannade max en till två veckor på samma ställe, där man hade väckelsemöten, kvällsmöten och vittnespredikan med en främmande pastor och allt skedde under mycket sång och musik.⁵⁴

Inom Sionförsamlingen i Boet bedrivs en yttre mission ibland annat Sydamerika, (exempelvis Chile) och Afrika (exempelvis Uganda) Indien och Kina⁵⁵. Den viktigaste uppgiften är att försöka göra livet drägligare för invånarna i landet med sjukvård och skolundervisning och sedan att lära ut vår tro till dem.⁵⁶

Medlemsantalet i Sionförsamlingen var som störst under 40- 50 talen. När det var som mest var upp till 160 personer medlemmar, men idag minskar antalet på grund av att det har varit en utflyttningsperiod i området. Förr var det alla olika sorters åldrar i församlingen, men nu är åldersfördelningen runt 25-90 år och för tillfället är det endast 16 stycken medlemmar.⁵⁷SAM- Kretsen

⁵⁴ Intervju med Sigurd Ax i Ödeshög 1997

⁵⁵ Sigurd Ax, *70- årsberättelse Sionförsamlingen Boet 1924-1994*, (Boet 1994) sid. 3

⁵⁶ Intervju med Sigurd Ax i Ödeshög 1997

⁵⁷ Intervju med Sigurd Ax i Ödeshög 1997

3.6 SAM- kretsen

I SAM-kretsen ingick från början sex stycken församlingar: Stava, Klöverdala, Bultsbols, Tjurtorp, Åsa, Hadåsen och Sionförsamlingen i Boet. Åsa missionsförsamling drog sig ur och tillhör nu missionsförsamlingen. De ansåg att de inte hade de ekonomiska resurserna att betala pastorslönen och har nu möte någon gång i veckan. Hadåsen tillhörde kretsen tidigare, men det var inte så många medlemmar kvar så de har nu lagt ner sin verksamhet och gått över till Bultsbol. Missionshuset i Hadåsen är nu nedlagt och tillhör en privatperson.⁵⁸

3.6.1 Verksamhet.

På grund av att kommunikationerna blivit bättre, har det blivit lättare att samarbeta mellan de olika församlingarna. De olika församlingarna besöker varandras missionshus på olika möten och på speciella traditionella dagar. Exempelvis samlas man i Bultsbol på Allahelgonagudstjänst och i Klöverdala första advent. Julottan hålls vartannat år i Bultsbol och vartannat år i Stava.⁵⁹

Medlemsantalet har varit nästan konstant under hela tiden, med runt 30-60 medlemmar per församling. Några församlingar har blivit nedlagda på grund av de ekonomiska förutsättningarna. Sionförsamlingen i Boet har varit den mest expansiva. För 70 år sedan kom mängder av folk till tron tack vare dem. I dag är det ca 160 stycken medlemmar i alla frikyrkorna i Hålatedsområdet tillsammans, men man betjänar 400-500 på olika sätt om man räknar med de cirka 200 barn och ungdomar i bygden som är med på ett eller annat sätt. I UV- scouterna är nästan alla traktens ungdomar med. SAM-kretsen har även ett dagis för de allra minsta.⁶⁰

För att nå ut till folk och få dem att gå med i församlingen har man idag fortfarande tältnöten, och väckelsemöten för icke troende i missionshusen, och med denna verksamhet får de en chans att se vad församlingen gör och besökaren komma till väckelse. De flesta nya medlemmarna är barn till familjer som redan är med, och som har kommit till tro.

⁵⁸ Intervju med Harry Pharmansson i Ödeshög 1997

⁵⁹ Gösta Luthersson, *Bultsbuls 90- årshistorik utökad med händelser från de sista 10 åren*. Ingrid Staaf, (Bengt Fast) sid. 7.

⁶⁰ Intervju med Bengt Fast i Stava 1997

I SAM-kretsen bestämmer de olika församlingarna i första hand över sig själva, men man skärmar ej av sig från andra församlingar inom samma samfund. På samfundsmässigt plan samtalar pastorena inom samma samfund med varandra. Nästa steg är att alla församlingar i kommunen blir en församling och jobbar tillsammans. SAM samarbetar med andra frikyrkor och olika organisationer, bland annat SIDA.

4 Avslutning

4.1 Sammanfattning.

Mitt syfte med uppsatsen var att försöka att kartlägga Svenska Missionssällskapet, Svenska Alliansmissionen och pingströrelsen i Hålavedsområdet och att försöka urskilja om det skett någon utveckling, varifrån de fått sina influenser, vad de bedriver för verksamhet och hur medlemssituationen är.

På grund av att det funnits mycket bristfällig dokumentation har jag inte kunnat ta med alla kyrkor i området. Även om jag vid ett par tillfällen har berört några fler, så har det inte funnits material nog att gå in mer på djupet på dessa. De som jag försökt att gå in lite djupare på är Köverdala, Stava, Bultsbols, missionsförsamling och pingstförsamlingen Sion i Boet.

De ovannämnda frikyrkorna har fått sina influenser ifrån Småland, genom utsända kolportörer från Jönköping, vilka kom till Hålaveden under 1800 talet för att förkunna Guds ord, oftast genom predikan eller genom att dela ut evangeliska skrifter. Det var inte svårt att nå fram till folket. Folk var trötta på det liv som de levde och hade tappat tron för Svenska kyrkan. Ett nytt liv var välkommet i den bistra vardagen i Sverige.

Till en början var man tvungen att hålla sina sammankomster i stugor, torp och lite varstans, detta på grund av att det inte fanns någon kyrka tillgänglig. Men den största orsaken torde vara att det inte var lagligt att hålla möten och förkunna Guds ord om man inte var en präst från Svenska kyrkan. Detta var ej lagligt förrän konventikelplakatet slopades 1858. Plakatet stoppade inte väckelsen, utan den spred sig och man började att bygga sina kyrkor under 1800 talets slut, och man grundade församlingar. Klöverdala missionshus var det första men efter ett tag kom det att bli för litet och man kom att bygga andra missions hus runt om i trakten. Missionshusen kunde också ha utposter där församlingsmedlemmarna kunde träffas när det inte var så viktiga möten.

Söndagsskola och syförening var verksamheter som de flesta frikyrkorna började tidigt med. Söndagsskolan var i några av församlingarna först ett privat initiativ i hemmen och togs sedan upp av församlingen däribland Klöverdala och Bultsbols missionsförsamlingar.

Syföreningarna var och är även idag en viktig verksamhet som de undersökta församlingarna bedriver, Det som tillverkas säljs på missionsförsäljningar eller auktioneras ut på missionsauktioner. Pengarna som samlas in går till mission, inre och yttre. Dessa två verksamheter kom att involvera mängder av människor och är verksamheter som bestått under hela utvecklingen

Andra verksamheter som ungdoms och juniorverksamhet och UV- scouter förkommer i olika utsträckning i de olika församlingarna. Ungdomsverksamheten var från början enskild i de olika församlingarna för att även den komma att uppgås i SAM-kretsens ungdomsförbund. Klöverdala missionsförsamling har aldrig haft UV-scoutverksamhet utan barnen i de aktuella åldrarna fick gå med i Stava/ Bultsbos församlings verksamhet.

Församlingarna har alla haft mötesverksamhet vilket förr var en mycket utbredd verksamhet som skedde några gånger i veckan och flera under veckor på sommaren. Församlingen har det fortfarande, men nu för tiden bedrivs detta gemensamt i SAM-kretsen och inte lika ofta. Man turas om att ha gudstjänster, möten och annan verksamhet de olika kyrkorna

Medlemsantalet var störst vid sekelskiftet, då flest människor kom till tro och blev medlemmar. Exempelvis hade Klöverdala missionsförsamling 1892 172 stycken medlemmar i sin församling och Sionförsamlingen i Boet har haft som mest 160 medlemmar. I de andra församlingarna har medlemsantalet legat på ungefär 50–60 medlemmar i varje församling. Åldersfördelningen är väldigt olika från församling till församling men generellt sett ligger den på 13- och uppåt.

5 Källförteckning

5.1 Tryckta källor

Bogehammar Stephan, *Kyrkans liv*: (Göteborg 1993)

Hofgren Allan, *Svenska trossamfund*: uppl. 4 (Hässleholm 1969)

Hofgren Allan, *Svenska trossamfund*: uppl. 8 (Uppsala 1990)

Lindholm Stig, *Kyrkor och nyadliga rörelser*: (Arlöv 1983)

Norborg Lars-Arne, *Sveriges historia under 1800- och 1900- talet*: (Klippan 1995)
uppl. 4

Nordstedts, *Svensk ordbok*, (Gjøvik Norge 1996) uppl. 2

Nyhlen Erik, *Svensk frikyrka*: (Halmstad 1964)

Sundstedt Arthur, *Pingstväckelsen- dess uppkomst och första utvecklingskede*: (Stockholm 1996) uppl. 3

5.2 Otryckta källor

Ax Sigurd, *70- årsberättelse Sionförsamlingen Boet 1924- 1994*: (Boet Sigurd Ax 1994)

Engström Lennart, *Ödeshögs missionsförsamling 100 år*: (Ödeshögsbibliotek) accnr 59

Haglund Roland, *Diverse samlad material i privat ägo*

Luthersson Gösta, *Bultsbo missionsförsamling 80 år*: (Bengt Fast)

Luthersson Gösta, *Bultsbo jubileumskrift*: (Stava Bengt Fast 1973)

Luthersson Gösta, *Bultsbo 90- årshistorik utökad med händelser från de sista 10 åren. Ingrid Staaf*: (Bengt Fast)

Luthersson Gösta, *När väckelsen kom till byn... Klöverdala missionshus 1864-1974*: (Klöverdala 1974)

Jubileumsskrift, *Stava missionshus 120 år*: (Bengt Fast)

5.3 Egna intervjuer

Intervju med Ax Sigurd 1997

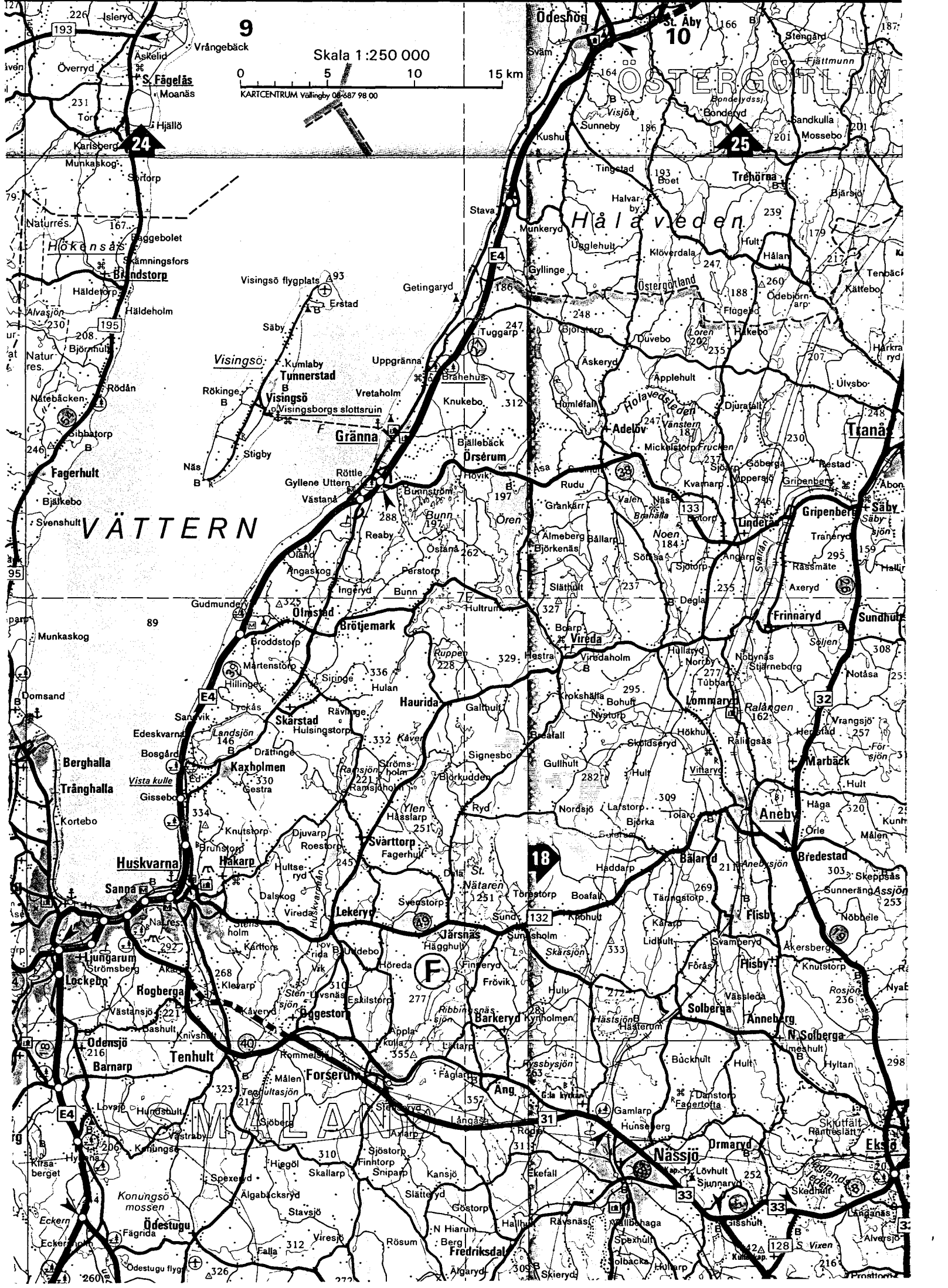
Intervju med Fast Bengt 1997

Intervju med Pharmansson Harry 1997

5.4 Bilageförteckning

Bonniers Albert förlag AB, *Bonniers stora bil och turist Atlas Sverige*: (Uppsala 1998)

Karta över Hålavedsområdet

Skala 1:250 000

9

10

0 5 10 15 km

KARTCENTRUM Vällingby 08-687 98 00

ÖSTERGÖTLAND

Hålaböden

VÄTTERN

18

F

31

Nässjö

3